

Remissvar: Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)

Fi2016/02568/K

Älvdalens kommuns (ÄK) sammanvägda bedömning av Indelningskommitténs förslag om att bilda ett nytt landsting i Svealands län 2019 är att det finns objektiva bärande skäl för att genomföra förslaget och att det medför bestående fördelar i enlighet med indelningslagens krav och tillstyrker det.

Ja till Svealands län och landsting

Älvdalens kommuns (ÄK) sammanvägda bedömning av Indelningskommitténs förslag om att bilda ett nytt landsting i Svealands län 2019 är att det finns objektiva bärande skäl för att genomföra förslaget och att det medför bestående fördelar i enlighet med indelningslagens krav och tillstyrker det.

ÄK instämmer i att den föreslagna geografin för Svealands läns landsting, i en nationell avvägning, är en god utgångspunkt för det kommande landstinget. Att Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län bildar ett nytt län och ett nytt landsting är en utmaning som innebär att våga tänka nytt och att se möjligheterna.

Under mer än 20 år har staten, näringslivet och civilsamhället successivt omorganiserat sig i regioner större än dagens små län. Det har lett till en oacceptabel asymmetri, som gör att de tre stora länen har andra förutsättningar än de 18 mindre länen. Reformeringen av samhällsorganisationen på regional nivå behöver fullföljas. ÄK delar kommitténs analys att sex jämnstarka regioner, med kapacitet att bedriva regional utveckling och att fullgöra uppdragen inom exempelvis hälso- och sjukvård för sina medborgare är rätt väg att gå.

Regeringen måste vara tydlig och i kommande proposition lägga fast att i ett andra steg 2023 ska reformen fullföljas så att Sverige då blir indelat i totalt sex län samt att relevanta statliga myndigheter ska följa landstingsindelningens båda steg.

God granne

Svealands län kommer att gränsa till samtliga föreslagna län utom Skåne/Blekinge. Detta gör att det är väsentligt att bygga upp goda grannrelationer inom alla samhällsområden.

I detta sammanhang vill Älvdalens kommun framhålla att de goda grannrelationerna även ska omfatta de angränsande delarna av Norge. Dalarna har under flera år utökat samarbetet med Hedmark i Norge, bland annat med hjälp av vår nyaste gränskommitté, Dalarna-Hedmark. Älvdalens och Malung-Sälens kommuner är de enda kommuner i den tänkta Svealandsregionen som gränsar direkt till Norge och i dessa bägge kommuner pågår en stark näringslivsutveckling tillsammans med de norska grannkommunerna. Älvdalens kommun vill betona att den nya Svealandsregionen beaktar och bejakar denna positiva utveckling.

Här vill också ÄK påpeka att ÄK är en del av Sapmi och en förvaltningskommun för det sydsamiska språket vilket också nuvarande Dalarnas länsstyrelse är. Denna skyldighet kommer också att omfatta den nya länsstyrelsen.

Hälso- och sjukvården behöver en större organisation

Hälso- och sjukvårdens framtida utmaningar bör kunna hanteras på ett bättre sätt i större demokratiskt styrda landsting än i dagens samverkansnämnder. De förhandlingslösningar som nämnden kan åstadkomma är inte tillräckligt kraftfulla för att åstadkomma den önskvärda utvecklingen.

Regionens storlek är viktig för möjligheten att ta ett samlat ansvar för hela vårdkedjan inklusive den högspecialiserade vården. Ökad kunskap, demografisk förändring och ökade krav från medborgarna innebär att vården framöver också kommer att behöva genomföra stora investeringar. Små landsting har ett litet befolkningsunderlag och därmed en för liten ekonomi för att klara dessa framtida stora investeringsbehov. I dessa och andra välfärdsfrågor är samspelet med kommunerna en viktig framgångsfaktor.

Stärkt kapacitet för forskning och utveckling

Det föreslagna Svealands län kommer att innehålla många starka företag, lärosäten och en hälso- och sjukvård med sammantaget en betydande forsknings- och utvecklingskapacitet. Genom ett strategiskt och systematiskt utvecklingsarbete inom det nya länet kommer en kraftsamling av resurser att främja en hållbar tillväxt än bättre än i dagens mindre län och landsting. ÄK anser att detta ger ökade möjligheter att stärka näringslivets utveckling i hela det nya länet.

Demokratin kan utvecklas

En av de viktigaste utgångspunkterna för en fortsatt reformering är, som kommittén tydligt redovisar, att gå från indirekt valda till direkt valda beslutsorgan. Dagens gränsöverskridande beslutsformer inom t ex sjukvårdsregionerna och infrastrukturplaneringen kommer att i allt väsentligt ersättas av beslut i ett direktvalt fullmäktige. Detta är ett viktigt steg för att stärka demokratin.

Vi är väl medvetna om de utmaningar som en större geografi innebär. De förtroendevalda måste vara tillräckligt många, representativa och geografiskt spridda för att skapa en bred kontaktyta gentemot kommuner, näringsliv, civilsamhälle och enskilda medborgare. Organisering med nämnder och beredningar som, inom sina mandat, får ansvar för geografiska delar av det nya länet kan bidra till närhet och tydliga kopplingar till det nya landstinget.

ÄK menar att större regioner innebär att det nya landstinget i Svealand får en kraftfullare röst nationellt och internationellt. Det nya länet får också en ökad samlad kapacitet när det gäller att t ex skapa effektiv sjukvård och kollektivtrafik och att uppnå önskade resultat.

Kommunerna som medspelare

Kommunernas insatser och betydelse såväl inom det regionala utvecklingsarbetet som inom välfärdsområdet kan inte nog understrykas. Samspelet mellan landstinget och de drygt 60 kommuner som kommer att finnas i länet kräver nya arbetsformer och en ny organisering.

ÄK menar att de förutsättningar som kommer att gälla i Svealands län sätter ramarna för hur samspelet mellan landsting och kommuner ska byggas upp. De utvärderingar som gjorts i Västra Götalandsregionen visar att mindre kommuner fått ett större inflytande i den större regionen. I det nya skapas legitimitet och gemensam utvecklingskraft. Likaså måste de skilda förutsättningarna i de olika delarna av det nya länet beaktas.

ÄK vill betona vikten av att de befolkningsmässigt små kommunerna verkligen ges möjligheter att få inflytande i den kommande storregionen.

Detta är en viktig och central fråga som måste diskuteras och beslutas av det nya landstinget i nära samråd med kommunerna. Denna process måste genomföras parallellt med att det nya landstinget tar form, så att samspelet mellan kommuner och landsting säkerställs i den nya organisationen.

Vidare förutsätter ÄK att denna reform på intet sätt lägger en grund för tvingande kommunsammanslagningar.

Landstinget ska ha det regionala utvecklingsansvaret

Med bildandet av nya län får den politiska nivån i form av de nya landstingen även fortsättningsvis statens förtroende att leda det regionala utvecklingsarbetet och ta det territoriella ansvaret. ÄK tillstyrker Indelningskommitténs förslag om att det är landstingen som ska ha det regionala utvecklingsansvaret.

Infrastruktur, kollektivtrafik och kultur

Arbetsmarknadsregionerna blir allt större, människor pendlar allt längre till sina arbeten och företagen är beroende av en god infrastruktur för att kunna växa. Den nya regionbildningen speglar på ett bättre sätt människors naturliga rörelsemönster.

Den tilltänkta Svealandsregionen har många industrikommuner och en regionbildning kan bidra till att lyfta industrins villkor och utmaningar, stärka forskning, innovation och transportutmaningar. Bergslagsbanan går till exempel genom Gävleborg, Dalarna, Örebro och Värmland. Längs den sträckan finns ett flertal företag som är gravt järnvägsberoende. Dalabanan är ytterligare ett exempel på ett kommunikationsstråk som går genom flera län i den tilltänkta regionen och som är viktig för näringslivets kompetensförsörjning, regionens turismnäring och studeranden.

Skapandet av en ny regional kollektivtrafikmyndighet ger möjlighet att organisera kollektivtrafiken där de gamla gränserna tänks bort. En samordning av tåg- och busstrafik och samordnade taxor över dagens länsgränser stärker kollektivtrafikens konkurrenskraft.

Älvdalens kommun är angelägen om att infrastrukturensatsningar och miljövänlig kollektivtrafik kommer hela regionen till del och att man även tar hänsyn och ansvar för inresande turismen vid planeringen av kollektivtrafik.

Kultur- och fritidslivet är viktigt för den lokala identiteten och Dalarna har en bred tradition av utövande inom musik, film och spelutveckling på alla nivåer. Bildandet av en storregion måste stärka förutsättningarna för en fortsatt utveckling av det lokala kulturlivet, de lokala platsernas attraktivitet och identitet. Det gynnar också den nya regionen.

Större och bredare uppdrag

Region Skåne och Västra Götalandsregionen har visat att den regionala politiska nivån är både beredd och kapabel att axla ansvar som traditionellt funnits i staten.

Framöver bör regeringen pröva om inte regional politisk nivå kan ta ansvar för frågor inom fler politikområden. Vi menar att infrastruktur i vägar, järnvägar och bredband, liksom delar av arbetsmarknadspolitiken, utbildningspolitiken, forskningsfinansiering och ett vidgat ansvar för den nationella delen av kulturpolitiken är exempel på sådant som kan diskuteras flyttas hit.

Flerkärnig förvaltningsstruktur

I det nya länet kommer såväl landstingets förvaltningsorganisation som länsstyrelsen och berörda sektorsmyndigheter med regional organisering att behöva välja lokaliseringsorter. ÄK menar att samtliga dessa processer bör ske i ett sammanhang.

Finansieringsprincipen gäller

Finansieringsprincipen ska gälla också en reform som denna. De merkostnader som uppkommer enligt förslaget ska enligt ÄK:s uppfattning finansieras av staten. Det är inte rimligt att de förändringar som genomförs genom riksdags- och regeringsbeslut ska belasta den del av befolkningen som finns i det föreslagna Svealand.

Klargör roller på regional nivå

Kommittén måste i sitt fortsatta arbete söka lösningar för att dels ge de nya landstingen ett tydligt mandat att leda utvecklingen inom sitt territorium och dels säkerställa att myndigheterna, inklusive länsstyrelsen, ges en ny roll på den regionala spelplanen. Vår uppfattning är att nya roller, samspel och samverkan måste utformas med utgångspunkt i den nya situationen.

Nytt begrepp i stället för landsting?

Begreppet region är etablerat för de landsting som övertagit det regionala utvecklingsansvaret, inte minst i Region Skåne och Västra Götalandsregionen. Numera är det endast vid allmänna val som begreppet landsting används för den regionala politiska nivån. För Svealands län skulle det som kommittén benämner Svealands läns landsting i stället med detta förslag komma att heta Region Svealand.